

doc. RNDr. Jiří Ježek, Ph.D.
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta ekonomická
Katedra geografie –
Středisko pro výzkum regionálního rozvoje
Husova 11, CZ – 306 14 Plzeň

V Plzni dne 15. 8. 2015

Posudek na disertační práci Ing. Zdeňka Matěji¹

na téma

„Lidský činitel a jeho vliv na rozvoj regionu“

Disertační práce má celkem 135 stran textu (včetně seznamu použité literatury) a dále dvě přílohy.

Hlavním cílem disertační práce (str. 62 an) je zhodnocení vazeb mezi lidským činitelem, jenž ovlivňuje rozvoj regionu svým chováním či samostatnou existencí a vybranými parciálními charakteristikami hodnocení rozvoje regionu – v pěti vymezených rovinách (aspektech), a to: produkční, spotřební, znalostní, populační a prostorové. Produkční rovina je reprezentována ukazatelem míry zaměstnanosti, spotřební ukazatelem disponibilního důchodu domácností, znalostní ukazatelem populace s terciárním vzděláváním, populační ukazatelem produktivní generace a prostorová ukazatelem hustoty zalidnění. Zvolenými charakteristikami rozvoje regionu jsou pak ukazatelé HDP, naděje dožití, hrubá míra přirozeného a mechanického pohybu obyvatel.

Jedná se o práci, která vychází z vlastního kvantitativního výzkumu (využívá statistických dat EUROSTATu pro 272 evropských regionů za období 2000-2011), přičemž autor definuje čtyři výzkumné otázky, resp. hypotézy a prostřednictvím korelační analýzy (její použití je vysvětleno na str. 78 an) se je snaží potvrdit nebo vyvrátit.

V 1. kapitole se zabývá již uvedenými aspekty posuzování vlivu lidského činitele na regionální rozvoj. Vychází přitom nejenom z teorie lidského kapitálu (především Becker), ale i Willkeho konceptu znalostní společnosti, jakož i starších prací, vč. teleologického pohledu K. Engliše. Cílem této kapitoly je rámcově vymezit základní pojmy a strukturovat řešený problém. Nemám k ní žádné zásadní připomínky.

¹ doktorand Fakulty ekonomicko-správní Univerzity Pardubice; školitelka disertační práce doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

Další dvě kapitoly se jmenují „Region a regionální rozvoj“ a „Regionální politika“. Tyto kapitoly považuji za popisné, v porovnání s důležitou 1. kapitolou příliš dlouhé (celkem 27 stran) a nepřinášející nové poznatky. Je otázkou, proč se autor tím vším zabývá, když s těmito poznatky dále nepracuje. Podle mého názoru by bylo bývalo účelnější více se věnovat obsahu 1. kapitoly.

Ve čtvrté kapitole je vhodně specifikován cíl práce a vymezeny empiricky testovatelné výzkumné otázky a hypotézy. Celá metodologie vlastního empirického výzkumu je jasně promyšlená a dobře strukturovaná.

Následují kapitoly 5 „Statistická analýza regionálních dat“ a 6 „Dosažené výsledky a přínosy disertační práce“, v nichž doktorand logicky a názorně ukazuje, jak se dopracoval k učiněným závěrům. Jedná se o nejzdařilejší části práce.

Celkové hodnocení disertační práce

Předloženou disertační práci považuji za zajímavou a přínosnou pro rozvoj teorie regionálního rozvoje. Výsledky práce, postihu vztahů mezi posuzovanými ukazateli, nejlépe znázorňuje obrázek 3 (na str. 84).

Jedná se o práci promyšlenou a vhodně strukturovanou. Použité analytické metody a techniky (korelační analýza, autorem upravený Webbův diagram aj.) považuji za vhodně vybrané a správně aplikované.

Ing. Matějovi se podařilo naplnit cíle práce a potvrdit, resp. vyvrátit stanovené hypotézy.

Připomínky mám k zařazení výsledků výzkumu do širšího kontextu podobných analýz. Autor se příliš nezabýval otázkou, kdo, jakým způsobem a s jakým výsledkem již řešil podobnou úlohu? Přínosnost nových poznatků, zvláště v evropské vědecké tradici, je totiž většinou posuzována podle toho, jak zapadají do již existujícího systému vědění.

Autor během doktorského studia publikoval (viz str. 132-134) úctyhodných 24 odborných/ vědeckých prací.

Jak hodnocenou disertační prací, tak i dosavadní publikační činností prokázal schopnost samostatné vědecko-výzkumné práce.

Na základě výše uvedeného **doporučuji** disertační práci ing. Zdeňka Matěje „Lidský činitel a jeho vliv na rozvoj regionu“ k obhajobě a doporučuji udělit mu vědecký titul Ph.D.

(Jiří Ježek)

Posudek na disertační práci

Autor práce: Ing. Zdeněk Matěja

Název práce: Lidský činitel a jeho vliv na rozvoj regionu

Vedoucí práce: doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

Autor zpracoval zadání ve tradiční formě. Nejprve rozebírá pojem lidského činitele z ekonomického pohledu, dále lidského kapitálu a demografického pohledu na strukturu obyvatelstva. V úvodu definuje čtyři roviny lidského činitele v regionu (produkční, spotřební, znalostní a populační), později rozšiřuje o prostorovou rovinu. Druhá a třetí kapitola je věnována vlivu na region, tedy na region a regionální rozvoj a regionální politiku.

Tyto kapitoly představují teoretickou část. Jsou opatřeny poznámkami, diskuzí s autory a jsou korektně citovány a seznamu literatury. Kapitulu 3.2.4 považuji za nadbytečnou.

Celkově je tato část zpracovaná na velmi dobré úrovni a tvoří kvalitní základnu pro další výzkum.

Na základě důkladné rešerše autor formuluje cíl práce, kterým je zhodnocení vazeb mezi lidským činitelem na rozvoj regionu a vybranými charakteristikami hodnocení rozvoje regionu. Ke splnění cíle si klade výzkumné otázky a formuluje pracovní hypotézy a popisuje metody zkoumání. Nejcennější na práci jsou vlastní výsledky práce, což tvoří kapitoly 5 a 6. Jako stěžení metody byly vybrány metody popisné statistiky, korelační analýza a další doplňující techniky.

Kapitola 5 a 6 pak tvoří vlastní přínos práce. Autor přijal 5 hypotéz, které ověřuje. V úvodu pracuje se souhrnným přehledem dat Eurostatu, který hodnotí regionální data jen informativně. Následuje hodnocení korelační analýzy v pohledu výstupních ukazatelů. Práce ústí v přínosy disertace, kde autor shrnuje výsledky do jednoduchých opatření. Mimo cíle práce se podařila vlastní modifikace Webbovy typologie pro věkovou strukturu obyvatelstva regionů.

Po stránce formální práce působí dobrým dojmem, mám jen jednu připomínku. V práci jsou použity téměř výhradně tabulky, informační hodnotu mají též mapové podklady, grafy (např. Eurostat regional yearbook 2014).

Další dílčí připomínky k práci:

s.40 Autor uvádí několik ukazatelů rozšiřujících úzký pohled na ekonomickou výkonnost. Existuje řada mezinárodních iniciativ (SEEA, NAMEA, RAMEA, zelené účty) a další, které popisují sociální rozměr. Jaké jsou výhody a nevýhody těchto agregovaných indikátorů?

s.62 Co to je esence regionu?

Otázky:

Jak si vysvětlujete, že se neprokázala hypotéza závislosti demografických indexů na ekonomické výkonnosti regionu?

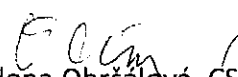
Dojíždka do zaměstnání významně ovlivňuje ekonomický výkon, např. výkon netvoří jen residenté. Neuvažoval jste o dílčí studii?

Závěr:

Disertační práce splňuje v plném rozsahu podmínky uvedené v § 47 odst. 4 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Autor prokázal, že je schopen samostatné vědecké práce a proto při úspěšném obhájení navrhuji udělení titulu PhD.

Práci doporučuji k obhajobě.

V Pardubicích 10. 8. 2015

doc. Ing. Ilona Obršálová, CSc.

Oponentský posudok

Téma dizertačnej práce: Ľudský činiteľ a jeho vliv na rozvoj regionu

Autor: Ing. Zdeněk Matějka

Školiteľka: doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

Školiace pracovisko: Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správná, Ústav regionálnych a bezpečnostných vied

Téma dizertačnej práce:

Stanovená téma dizertačnej práce je aktuálna, akcentuje očakávané implikácie medzi skupinou faktorov ako vzdelanie regionálnej populácie, disponibilný dôchodok domácností a pod. na jednej strane a skupinou premenných ako HDP, mechanický pohyb obyvateľstva, očakávaná dĺžka života na strane druhej. Zvýrazňujú a skúmajú sa hlavne témy týkajúce sa ľudského činiteľa na porovnaní krajov NUTSII Európskej únie.

Teoretická časť:

Ľudský činiteľ je dlhodobo predmetom skúmania v regionálnej ekonomike. Dizertačná práca sa opiera o beckerovskú teóriu ľudského kapitálu, ktorý sa akceptoval ako výrobný faktor v produkčnej funkcii, ale jeho merateľnosť je otázna. Autor ďalej definuje základné pojmy týkajúce sa ľudského kapitálu, demografie a migrácie, ktoré sa zahŕňajú pod jednu skupinu ľudského činiteľa v regionálnom rozvoji. V ďalšej časti sa prezentujú štandardné témy regiónu a teórií regionálneho rozvoja a foriem a nástrojov regionálnej politiky. Zvýrazňuje sa téma bezpečnosti a poskytuje sa vývoj a prehľad súčasnej regionálnej politiky Európskej únie. Dôležité je zvýraznenie účelu regionálnej politiky, ktorým sa v závere teoretickej časti uzavrie cyklus a vráti sa k svojmu úvodnému východisku slovami P. Krugmana - zlepšovanie životného štandardu ako cieľ štátu/regiónu závisí takmer výhradne na schopnosti zvyšovania výstupu na pracovníka. Teoretická časť dizertačnej práce je dobrým odrazovým bodom pre nasledujúce úvahy.

Ciele, metodológia a výsledky:

Cieľom je skúmať vzťah medzi ľudským činiteľom vo vzťahu k piatim rovinám regionálneho rozvoja - produkčnej, spotrebnej, znalostnej, populačnej a priestorovej. Porovnania sú realizované na 272 regiónoch 28 členských krajín EÚ. Základná výskumná otázka sa týka vplyvu ľudského kapitálu (na základe úrovne vzdelania) na ekonomickú výkonnosť a očakávanú dĺžku života, so špeciálnym dôrazom na terciárne vzdelanie.

Hlavnou metódou je korelačná analýza neparametrickým Spearmanovým koeficientom, s uvažovaním časových údajov v rokoch 2000-2011. Metóda je jednoduchá, ale prehľadné zobrazenie korelačných vzťahov (obrázok 3) medzi vysvetľujúcimi a vysvetľovanými premennými vysvetľuje kľúčové vzťahy a naznačuje dôležité kauzality.

Percento obyvateľov s terciárnym vzdelaním je skutočne pozitívne korelované s HDP a očakávanou dĺžkou života a jeho vplyv je vyšší ako v prípade sekundárneho vzdelania.

Na druhej strane, veková štruktúra obyvateľstva nie je v jasnom vzťahu s výkonnosťou regiónu.

Treťou témou je dynamika obyvateľstva, charakterizovaná Webbovou typológiou podľa úrovne prirodzeného a mechanického (priestorový pohyb obyvateľstva) prírastku/úbytku obyvateľstva vo vzťahu k disponibilnému dôchodku domácností. Nie je prekvapením, že najväčší úbytok obyvateľstva je v regiónoch s najnižším dôchodkom domácností pod dolným kvartilom, čo potvrdzuje charakter migrácie ako ekonomickej. Webbov diagram poskytol zaujímavú možnosť klasifikácie aj českých regiónov.

Pripomienky:

Záver porovnaní regiónov by mohli byť prehľadne zobrazené pomocou máp, zvlášť dynamika obyvateľstva, aby bolo možné vidieť aj priestorové vzťahy v rámci EÚ.

Metódy sú skôr jednoduché, opierajú sa o popisnú štatistiku a jednoduchú koreláciu. Hoci výsledky sú napriek tomu zaujímavé, práci by prospelo použitie náročnejších metód, napríklad regresného modelu.

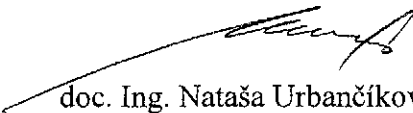
Otázky pre autora pri obhajobe práce:

1. Aké priestorové vzťahy existujú medzi európskymi regiónmi na báze disponibilného dôchodku domácností a migrácie? Aké priestorové vzory je možné pozorovať?
2. Aké kľúčové vývojové zmeny nastali v európskej regionálnej štruktúre v čase od roku 2000 do roku 2011 podľa údajov, ktoré ste použili a spracovali?

Záverečné odporúčanie:

Ing. Zdeněk Matějka vo svojej dizertačnej práci preukázal svoju schopnosť spracovania danej témy, navrhnuť a uskutočniť realizovanú metodiku a formulovať a zdôvodniť závery. Preto predloženú dizertačnú prácu odporúčam na obhajobu a navrhujem udelenie vedecko-akademickej hodnosti PhD.

V Košiciach, 23.07. 2015

doc. Ing. Nataša Urbančíková, PhD.